

Iš Nedzingės—s kilęs Balys Juškevičius (1920-2013), didžiausią gyvenimo dalį atidavęs Klaipėdos dramos teatrui, vertintas garbingu Klaipėdos kultūros magistro vardu, nuo pat jaunystės rašė savo gyvenimo dienoraščių. Šis faktas mūsų šeimai buvo žinomas, tačiau iau tik po tėvo mirties praėjusiu metų gegužės—s 28-ą...į... ilgai saugoti rankraščių iai buvo ištraukti iš stalų ir šeimoms valia perduoti man, kaip vyriausiajam sūnui ir žurnalistui. Skaitant dienoraščių natūraliai kilo mintis kai kada... perduoti publikuoti, nes juose nuo 1939 metų aprašyta ir visai mūsų valstybės—s istorijai svarbi ir ždomi faktai.

Gimtajam Dzūkijos kraštui B. Juškevičius visada jautė ypatingą... meilę ir nostalgiją... Gyvenimo saulėlydė, kai ją—gos apleido ir ilga kelionė—i Klaipėdos iki Dzūkijos jau buvo neįmanoma, tėvas tai išgyveno skausmingai. Tik atvertus dienoraščių mes patys geriau supratome, kodėl ją— taip traukė jaunystės vietas, ypač Merkinę. Tikiuosi, kad ir dabar, 2014-aisiais, bus ždomu atversti 1944 metais rašytus puslapius. Tais metais karui baigiantis Merkinės—s gimnaziją... baigė būrys ždomi, iškilūs asmenybės, vėliau garsinūs savo tėvišką, o buvę klasiškai buvo taip susivieniję, pamilę vienas kitą..., kad kas penkeri metai rengdavo klasės—s susitikimus. Iki išėjimo amžinybė—n...

Andrius Juškevičius

Parašė Romana
Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

Â

Balys Juškevičius

Ištraukos iš dienoraščio Merkinėse – Alytus, 1943 12 15 – 1944 12 03

1943.12.26.

Pirmą... Kai – d. dieną... buvau kapuose. Laidojo maža... mergaitė. Ji atvažiavo
šia su motina ir jaunesniu broliuku iš tolimo ryt, iš pafrontės. Jie ilgai naktį stovėjo
lauke, kol juos atsileido namus, tada – perėjo ir ji, ir jos mažas broliukas. Jie abu
mirė. Broliukas, o po kelių dienų sesutė. Jos motina buvusi iavo jos rankas ir veidą..., ir
atsisveikino ašarose.

„Prošėmėi Liuba – ka“ buvo jos vieninteliai šodėiai. Daugiau skausmas neleido
kalbėti. Karas... Jos vyras šuvo fronte, vaikai – šia, Lietuvoje, kur akis užmerkė ji
nešėinia. Karas dar daug įveimė išskirs.

Jokiš šėiniš iš draugų. Norė – šiau susirašė – jimė... atnaujinti su Iškausku, kur jis?
Reikė – tš laiškų parašyti. Studija! Artė – ja Naujieji metai. Tektš sveikinti ir Juknevičė iš,
ir Alytaus teatrė....

1943.12.31.

Naktis. Girdėiu Naujų metų šėingsnius. Jie ateina. Vienur tyliai, kaip šia, kitur
triukšmingai nuo muzikos ar nuo šėviš.

Nauji metai atnešė darbė.... Tokiš Naujų metų aš laukiu. Man reikia dirbti. Turiu

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

pripažinti, kad ne visus praėjusius metus dirbau. To neturi būti! Dirbti, dirbti!

Gimnazija! Ar Naujieji metai atneš man brandos atestatą..., kuris taip netoli ir kurio aš tikrai vertas? Ant savo sąrašinė—s neturiu nieko, kas būtų prieš brandos atestatą.... Po pus—s mėnesio viena klausimo dalis bus išspręsta.

Antrus Naujuosius metus leidžiu Nedzingėje. Pernai triukšmingai, kaip minios favoritas, šiemet ušidarėms, tylus, be draugų, be mogaus.

Ką... atneš Naujieji metai?

1944.01.12.

Egzaminai belaukiant.

Po kelių dienų paaiškės mano likimas Merkinėje. Tačiau iau bijau... Atrodo, neišsėrint, kad aš iša tapau savu, egzaminai bus oficialiai formalūs. Be abejo, ypač formalus kada būti kapelionas, direktorius.

Mane slegia egzaminai. Jeigu neišlaikau? Mano tikėjimas mogaumi tikrai us. Ką... daryti?

1944.01.23.

Džiaugsmas grąta!

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

Po egzaminų. Jie liko toli. Aš pilnateisis aštuntokas. Lygus tarp lygių, dargi pirmas. Aš dalis to judėjimo, verėjimosi, pasireiškimo, dargi vadas.

Džiaugsmas grįžta! Aš jaučiu jaunatvį! Darausiu toks, koks buvau anais gerais laikais Kaune, Vilniuje. Mano epitafija apie Merkinį gal nustos reikiamas. Tikiu!

Egzaminus skaudžiai pergyvenau. Maniau išprotėsiu, atbudau tik po oficialaus pripažinimo.

Prieš savaitę buvo „Atalyno“ atnaujinimas. Daugelis balsavo, kad jog aš metais jis geresnis nei pernai. Taip, geresnis. O gal jo „Atalynas“ išeit dar geresnis, jeigu ne taip greit, ne taip skubom bėgtume statim. Egzaminai išsėmė— dėmesį ir „Atalyne“ aš nebuvau toks, koks galėjau būti. Vis dėlto...

Po egzaminų susirūpinau savo materialine bėkle, kreipiausi į Kuzmicką. Iš gimnazijos gavau 100 RM su pažada ir toliau manim rūpintis.

Per apsilankymą... pas Kuzmicką gavau „Varpų“ almanachą... su jo rašyju.

Mane grįžta džiaugsmas. Vis daugiau gaunu informacijos apie buvusius vaidybos studijos mokinius. Štai Vilniaus laikraštyje rašė, jog pastatyme „Meilė— nėra toks paprastas dalykas“ dalyvavo ir jauniausi aktoriai Brazdelytė, Guauskaitė, Veselauskas.

Šiaulių „Varpuose“ uštikau Kymanto ir Gasiūno pavardes.

Tai tik dalis... Šveliovaitė dalyvavusi Vilniaus konservatorijos pasirodyme, reikiama, ji lanko konservatoriją..., tačiau ar ji dirba teatre?

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

Artėjantys brandos egzaminai neįjauja kai kurių tradicijų: Ūjtai, aŪjtunta klasė— turi tradicinę Ūjimtadienę. Mūsų klasė— jau ruošiasi. Ryt pradedam žPrieŪj srovę™— repeticijas, kuri bus dalis mūsų pasirodymo. Ūjimtadienio proga manoma įleisti ir ekstra leidinę. Ūj redakciją... ir aŪj Ūj einu.

Veikale žPrieŪj srovę™ gal nevaidinsiu...

Strazdelė vaidins P.Subačius, Bausytė — „ Cilciūtė— (1944.02.18 — P.Subačius pakeistas A.Grigeliu)

Beje, dŪj— Cilciūtė—s... Ji domina mane! Kaip aktorė—, ne kaip Ūjmogus. TaŪj iau su moterimis aŪj keistas. ĮŪj tolo... O tai neįjau pralaimėjimė....

Sausio pradŪjioje Ūj Amerikoje mirė— A.Smetona. Jis nelaimingai Ūjuvo gaisro metu. Kai kas Ūjaria jŪj nuŪjudytė... buvusi Ūj komunistė...

Ūjandien salė—je turė—jime jo minėjimė.... ŪjdomŪj pranešimė... apie ano meto Ūjkulisius pranešė— T.Daukantas, buvęs kraŪjto apsaugos ministras. žSmetona Ūjsimylė—jŪj vienė... moterė—, prie kurios jis buvo jau ne Smetona, bet sviestas. Smetona bijojo asmenybė ir gudresniŪj Ūj save Ūj valdŪj... bijojo Ūj sileisti. Daukanto teigimu, nauju Smetonos Ūj pŪj—diniu galė—s likti K.PakŪjtas. Jis, esė..., taip sapnavę™s.

1944.02.07.

Neseniai suŪj inota, kad sausio 1 d. ParyŪj iuje mirė— Jurgis Baltrušaitis. LietuviŪj tauta, ypaŪj literatŪj ra nustojo didelio dainiaus, vienintelio tokio gilaus filosofo-poeto. Apie BaltrušaiŪj io didybę™ dar istorija bylos...

Vakar, vasario 6 d., Merkinė—s gimnazijos salė—je buvo labai gausus blaivybė—s akcijos susirinkimas. Paskaitė... skaitė— dekanas CelieŪj ius. Paskaita buvo akademinio pobŪj dŪjio

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

retoriškai atšvilgiu. Tai pavyzdys, kaip paruošti ir pasakyti kalbą....

Po paskaitos skaičiau savo neva feljetoną... „Pragėriau“ ir tiek prajuokinau publiką..., kad buvau audringai palydėtas. O tą... feljetoną... parašiau per vieną... valandą....

Frontas rytuose artėja. Daugelyje vietose mūšiai vyksta Lenkijos bei Estijos teritorijose. Italijoje anglai artėja prie Romos. Kalbama, jog per Merkinę™ šiomis dienomis turės prašlygiuoti vokiečių kariuomenė. Jeigu taip, tai mūsų šimtadienis gali susitrukdyti.

Dėl pagausėjusio banditų siautimo Merkinėje ėvesta sargyba iš trijų šmonių, budėjimas dviem pamainomis. Sargyba susidės iš policininko, tarnautojo ir mokinio. Mokinių-sargybinių sąrašas ir aš ėrašytas. Man tai nemalonu. Kiekvienas veiksmas su ginklu bei kariniai veiksmai man nepakenkami. Tačiau...

Sunkiai serga Daukantas.

1944.03.01.

Perėjėjai...

Karas šmogis sugadino. Atsirado ėvairių perėjėjų, pasidavėlių, banditų.

Banditai siautė aplink Merkinę™ jau keletą... mėnesių. Tačiau iki šiol dar laikėsi nuošaliau. Šiomis dienomis jie priartėjo prie Merkinės. Policija dėl jo pastangų susidurti su jais, tačiau veltui.

O vakar ėvyko skaudus susidėjimas su banditais Galubauskų sodyboje. Banditai

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

užrašė—mė— sodybė... dar naktį ir laiką—si joje ir dieną... Kažkas pranešė policijai, bet nenurodė tiksliai vietas. Policija išvažiavo. Priartėjus prie Galubauskų sodybos staiga per langą... pasipylė— serija iš „viščiuko“ ir „uovo“ vachm. Jakubauskas, du policininkai sušaukti. Atvyko kautynė—s, „uovo“ trys banditai, „jū“ tarpe pats vadas, du paimti gyvi, vienas iš jų „iš“ miestelio Gorodeičikų „iš“ jaunas vietas ruselis. Šis tardomas išdavė— daugelį paslapčių. Susidūrė—rimo metu padegti trobesiai, sudegė— tvartai ir kiemas.

Sė...ryšyje su banditų puolimais iškilus domus faktas: gauja išino apie intymius gimnazijos ir miestelio reikalus. Kažkas iš gimnazistų santykiauja su jais. Yra šnipai! Gimnazijoj attempimas.

Šiuo vachm. Jakubauskas buvo tikras patriotas. Kovojo Vilniaus krašte su gaujomis ir neseniai grįžo— Merkinė. Aš čia „uovo“.

Miestely neramu.

Materialiai vė— pradėdavo bankrutuoti, nes mano pinigai baigiasi, daugiau neturiu. Tektų vė— prašyti gimnazijos globos. Tačiau prašyti... Kaip sunku prašyti. Šiuo, kad būtų „siau“ suprastas, tačiau prašyti taip sunku.

Aš užmiršau visus draugus. Kymantas vaidinė naujoje „iauli“ teatro premjeroje, laikraščiai giria. Turiu surasti iškauską..., Blaškė. Turiu prašyti jiems laiškų.

1944.03.30.

Gavau laišką... iš Romualdo Veselausko iš Vilniaus teatro. Dieve, kaip nudžiugau! Jie neužmiršo manęs! Jis rašo „Mielas ar ne“. Mane tuo pačiu vardu tebevadina. Rašo, jog mano vardu sveikinėsi ir Juknevičiukai, ir Kašinskai..., ir kad jie man linkėjimą gerą dieną. Dieve, tie „monė“—s. Šiuo, niekad nebūsiu „jū“ tarpe! Niekados nedalyvausiu „išventė“—se ir laimė—jimuose.

Romualdas rašė, jog jis patenkintas pasiektais rezultatais naujuose pastatymuose ir kad triumfuoją...s. Taip, jis buvo gabiausias.

Guoskaite— â€“ tikras teatro kraujas. Ji žino, kad skirta teatrui ir kad teatras - jai. Tas ją... džiugina. Ji triumfuoja.

Teatre ir Brazdelytė— Eugenija â€“ ta brangi, miela Eugenija. Jai norėčiau palinkėti ypatingos laimės, nes ji to verta. Tai gero žmogaus dvasia teatre. Ji gavusi â€žGiganteâ€œ didoką... rolę ir rodo gerą rezultatą. Dieve, jai padėk.

Dambava â€“ teisėjas! Nuostabu! Bildužas â€“ dirbėms teatre, vaidinėms ir staiga iš Vilniaus dingėms. Jam nepatiko aktoriaus kaukė—. Studijoje bėgti melai pasilikėms, tačiau teatre â€“ ne! Dabar grėisėms Vilnių ir studijuoją...s mediciną....

Julija š ev. ištekėjo. Braukė— â€“ Vilniuje. Ten ir Buivydaitė—. Ji veda pavyzdinį pradžios mokyklą.... Gaigalaitė— metusi tarnybą... ir vaidina Biržų teatre. Stanevičė ištekė— buvusi Vilniuje, bet dabar dingusi.

Bakūys studijuoja mediciną.... Ambrazaitė— grėisėms Kauną... ir vaidinanti â€“ minią..... Berenytė— studijuojanti odontologiją.... Aldona Plačėnytė— Skiepinaitienė— â€“ Vilniuje. Zarembaitė— â€“ atsidavė— resignacijai ir, turbūt, gaili studijos. Gorodeckis skaito â€“ ruošiasi dideliems darbams. Jam buvo pasiūlyta likti teatre, tačiau jis išstojo. Šinoma, teatrui tai nedidelis nuostolis. Kėstutis Mikl. Vilniuje. Balė iš nas â€“ fronte. Visai nieko nesužinojau apie Pikelę, Paliokaitę, Maželytę ir Stankevičė iš. Ypač bėgti iš domu sužinoti apie Stankevičė iš. Jis buvėms kalėjime...

Šdomu, kad š teatrą... buvo pakviesti tik Guoskaite—, Brazdelytė— ir Veselauskas. Nei Stanevičė ištekė—s, nei š eveliovaitė—s, nei, pagaliau, Liktoraitė—s. Kodėl? Tuo tarpu teatre dirba iš Kauno studijos pora žmonių. Tai Statkevičė ištekė— ir kažkokios Pavorotnikovos.

Ypatinga meilė— ir nostalgija Dzūkijai - „Giružis“ - Varėnos krašto bendruomenės laikraštis

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

Teatras! Jis atgaivina mano viltis ir mano svajas. Atėjim gyvi šodėšiai grė...šino anas dienas su m...stymo valandom, etiudais, su pratimais, su spektakliu laukimu.

Ak, Dieve, ar grėšiu aš teatr...?

Baisios mintys

Šiandien aš Alytaus š gimnazij... manšs teiravosi saugumo policija. Ji šinanti apie mano netolim... praeit ir manimi besidominti. Ko gi, pagaliau, jai reikia? Nešivaizduoju Savo š...šin—je neįiu nieko, kas mane apkaltintš prieš save patš.

Laiškš iš Blašio ir Jono nesulaukiu.

1944.03.31.

Kilo š...j«dis stoti š organizuojam... gen. Plechaviš iaus vietinš rinktinš rado atgarsš ir gimnazijoje. Pradšioje buvo ušsirašš Alesius, Rašukas, Ivanauskas ir P.Subašius. Dabar dš—l švairiš aplinkybiš pirmieji du atkrito. Liko tik Ivanauskas ir P.Subašius.

Girdš—ti gandš, jog bš«sianti skubi mobilizacija. Atėjim telegramos registruoti vyrus nuo 1915 iki 1925 gimimo. Karas?

1944.04.12.

Balandšio 3 vašin—jau š Alytš. Privalš—jau prisistatyti saugumo policijos viršinininkui. Pasimatymas švyko, prieš tai aš nešinojau, ko pagaliau jie iš manšs nori ir kam aš esu šaujiamas. Prieš pasiruošiant apklausinš—ti pastebš—jau ant stalo lapš... su

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

praėjymu, kurio matėsi tik apatinė dalis. Supratau: lakėte buvo mano parašas ir data 1941 03? Supratau: būsite kaltas dėl bolševikmečio laikymosi. Pasiruošus apklausai buvau paklaustas:

- Ar jūs žinote, dėl ko būsite klausinėjamas?

- Ne, pone viršininke.

Tada jis perskaitė man seną... mano gyvenimo aprašymą..., pridėtą... prie praėjimo stoti Darbininkų išsilavinimo kursas. Gyvenimo aprašyme buvo atkreiptas dėmesys ant tas vietas, kur kalbama apie mano veiklumą... fabrike ir komisariate. Be to, viršininkei buvo neaišku, kodėl aš Vaikelio Jaus draugijos steigėjas... išvadinau nepadoriais šoumenimis. Perskaitytus gyvenimo aprašymą... apklausinėjimas vyko toliau "kur gimiau, mokiausi, ką... veikiausiai baigėsi amatų mokykla..., kaip ir kuo pasižymėjau fabrike.

- Ar tamsta komjaunimo narys arba padavėsi pareikškimas...?

- Ne, nebuvau narys. Taip pat nedariau pareikškimų. Tiesa, būdamas fabrike, kilus sąsūdymui organizuoti komjaunimą..., dalyvavau poroje informacinių susirinkimų, tačiau kadangi iš fabriko greit išėjau, tai tas klausimas atkrito.

- Ar fabrike turėjai kokią reikšmę su bolševikų propagavimu?

- Buvau sieninio laikraščio redakcijos narys, taisyčiau kitus parašytus straipsnius ir buvau išrinktas meno vadovu.

- Ar dalyvavai judėjime komisariate?

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

- Buvau Mopro narys, redagavau sieninio laikraščio Mopro skyriaus, porą... kartą vaidinau komedijas ir deklamavau du S. Neris eilėrašius. Be to, vieną... eilėrašį išspausdinau „Komjaunimo tiesioje“.

- O kodėl tamsta niekinai buvusį reikimą... ir prisidėjai prie bolševikų?

- Aš norėjau mokytis. Neturtingiems mokslas anuo metu buvo sunkiai prieinamas. Draugijoje kartais trūko duonos. O kursų norėjau labai patekti ir baigti gimnaziją.... Todėl rašiau gyvenimo aprašymą... perdėdamas ir pasigirdamas.

Paskutinį mano teigimą... „rašiau“ - bylą....

- Pone viršininke, kas seks toliau po šio apklausinėjimo?

- Nežinau, bet gal būtų viskas baigsis laimingai.

Išvažiavau. Patekau ant tarybų sąrašų.... Dabar, apylinkėje siauriant banditams, tai nėra malonu. O būtų neištikimam Lietuvai? „Niekados!

1944.07.01.

Istorija atneša anas dienas, kai iš mūsų krašto važiavo svetimieji žmonės, skubėdami veždami kas tik pirma po ranka pakliuvo. Šios dienos panašios anas.

Plentais kelia dulkes šimtai mašinų, skubančių nešenia kur. Kasdien per nedidelį atstumą... girdisi dundant patrankų kanonada. Tai esą... kovos su lenkais. Rusų frontas artėja. Jis esą...s prie Minsko. Tai artimiausias punktas per visą... karo laiką..., kai frontas apsisusto. Vokiečiai aiškiai nesiseka. Italijoje traukiamasi. Prancūzijoje invazija plečiama

Ypatinga meilė— ir nostalgija Dzūkijai - „Giružis“ - Varėnos krašto bendruomenės laikraštis

Parašė Romana

Antradienis, 22 Liepa 2014 09:04

ir pė—da po pė—dos uė¼imamas miestas po miesto. Visi frontai Ą¼iauriai kruvini. Rusai Ą¼ygiuoja Ą— Suomijė.... Karas pasiekė— didelė— tempė....

1944.07.02.

Pergrupuojamos kariuomenė—s voros uė¼tvindė— kelius. Be paliovos dunda patrankos. Naktė— kaė¼kokie Ą¼monė—s sudegino tiltė... per Merkė—, kuriuo naudojosi vokieė— iė¼ kariuomenė—. Kol kas miestelyje vaikė¼to Ą—vairė¼s gandai ir sunku atskirti, kur tiesa, kur melas. Taė¼iau ateina autoritetingi Ą¼odė¼iai, kurie liepia bė¼ti drė¼...siems ir vieningiems. Tie Ą¼odė¼iai sukaupia jė¼gas ir duoda pasitikė¼jimo.Ą

1944.07.06.

Kariuomenė—s eė¼jelonai skrieja atgal ir atgal. Vilnius dega. Frontas gal uė¼ Ą¼imto, gal uė¼ pusantrė¼ Ą¼imto kilometrė¼. Merkinė— beveik panikoje. Miestelis kraustosi iė¼ sugriuvusiė¼ pastatė¼ Ą— kaimus.

Frontas artė¼ja...